

Skilda ambitioner och angreppssätt i debatten om EU och klimatet

Politikerna som deltog i Klimatriksdagens EU-debatt 15 maj, visade enighet i några sakfrågor men skillnaderna ifråga om ambitionsnivåer och synen på åtgärder blev synliggjorda i debatten. Även i synen på tillväxt och omställning framkom viktiga skillnader i synsätt.

Upp emot femhundra personer, vilket kanske är den största publiksiffran i en debatt inför EU-valet i år, kom till den klimatpolitiska EU-debatt som Klimatriksdagen ordnade tillsammans med EU-kommissionens sverigekontor den 15 maj. Dessutom följde ett antal människor debatten via nätet. Det visar vilken laddning väljarna lägger i klimatfrågan inför EU-valet.

Debatten var en final på den kampanj som Klimatriksdagen drivit inför EU-valet, med målsättningen att göra EU-valet den 26 maj till ett klimatval. Kampanjen #EUVoteForClimate rullar vidare på olika sätt fram till målnöret.

De nio partier som valdes till EU-parlamentet 2014 fanns representerade i panelen som avspänt och professionellt leddes av Catarina Rolfsdotter-Jansson från Föräldravrådet och Lina Arvidsson från Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer.

Partiernas vassaste klimatförslag

Varje parti fick chansen att kort presentera sitt vassaste klimatförslag i EU-valet. Socialdemokraternas Jytte Guteland lyfte fram att de vill skärpa EU:s klimatmål fram till 2030 med en 55 procent minskning av utsläppen mot nuvarande 40 procent, och där även sjöfart och flyg räknas in helt i handeln med utsläppsrätter.

Gita Nabavi från Feministiskt Initiativ betonade behovet av en snabb energiomställning där EU når 100 procent förnybar energiförsörjning senast 2050 och nettonoll i utsläppen redan 2038. Sverigedemokraternas Matti Kinnunen å sin sida ville inte skärpa EU:s nuvarande mål utan menade att EU istället ska prioritera att få övriga världen med på att öka sina ambitioner.

Miljöpartiets Pär Holmgren ville skärpa klimatmålen till 2030 ännu mer, 70 procent, och dessutom styra detta med en koldioxidbudget för unionen med en minskningstakt på 10-15 procent per år. Liza-Maria Norlin från Kristdemokraterna ville se åtgärder som ser till att EU:s klimatmål fram till 2050, t ex att kol och gas i elproduktionen ska ersättas av energislag som inte påverkar klimatet.

Centerns fjärdenamn på kandidatlistan, Gustav Hemming, ville se till att det blir ett högre pris på alla utsläpp i hela EU genom en heltäckande utsläppshandel och att två tredjedelar av utsläppen försvinner till 2030.

Christofer Fjellner från Moderaterna menade att det viktigaste var att se till att handeln med utsläppsrätter fungerar effektivt och förstärks, samt att Sverige ska öka sin egen

elproduktion och exportera till t ex östeuropa för att underlätta deras avveckling av kolkraften.

Vänsterpartiets Malin Björk sa att det var svårt att välja en sak då klimatpolitiken styrs av mängder av beslut i EU-parlamentet. Hon menade att marknaden inte kommer att klara omställningen, utan att staterna behöver stoppa rovdriften och sätta tuffa regler där t ex Europeiska Investeringsbanken görs om till en grön investeringsbank.

För Liberalernas Karin Karlsbro handlade valet i grunden om vilket EU vi vill ha, och där de som Sveriges mest EU-positiva parti vill se fler gemensamma beslut, och en gemensam koldioxidskatt inom EU.

Klimatmål och livskvalitet.

Partierna fick sedan diskutera i grupper om tre de olika områden som lyfts fram i Klimatriksdagens Call for Action inför EU-valet (länk) Frågorna om klimatmål och människors livskvalitet diskuterades av S, Fi och SD. Gita Nabavi (Fi) ville att EU ska ge Klimatfrågan högsta prioritet genom att Utlysa Klimatnödläge för hela unionen för att visa medborgarna allvaret i situationen, samt att tillväxtfixering och privat konsumtionsökning måste stå tillbaka för investeringar i omställning. Hon fick direkt mothugg av Matti Kinnunen (SD) som sa att de inte vill se panikåtgärder utan att det istället var viktigt att stärka tillväxten i Europa och världen.

Jytte Guteland (S) replikerade med att det inte handlar om panik utan om ansvarstagande. Hon upprördes över högerpartiernas brist på engagemang över all biologisk utarmning, all plast i våra hav, och klimatförändringarnas effekter som vi ser redan idag. För hennes del handlade det om att sätta tuffare krav på de stora utsläpparna, och att EU i alla handelsavtal ska kräva att Parisavtalet efterlevs.

Hon ville också lyfta fram den hoppfullhet som finns i alla ungdomars engagemang för klimatet framkallat av Greta Thunbergs klimatstrejk.

När det gäller EU:s regelverk ville Gita Nabavi (Fi) se att EU:s stora strukturfonder skulle användas i omställningen, och att de istället för att regleras utifrån ekonomiska krav regleras utifrån hur väl de uppfyller klimatpolitiken. Hon betonade också att utvecklingsländerna behöver ett stöd till sin omställning som styrs av hur väl mänsklig rättigheter och klimatambitioner uppfylls.

För Jytte Gutelands del (S) handlar det om att nu pressa på i förhandlingarna om EUs klimatstrategi för 2050, där utsläppshandeln måste få med flyg och sjöfart, och där jordbruksstödet blir klimatsmart Hon ville se att minst en tredjedel av EU-budgeten riktas mot klimatåtgärder. Hon menade att en aktiv klimatpolitik kan skapa två miljoner nya jobb i Europa om den kombineras med fördelningspolitik.

Martin Kinnunen återkom till att det är viktigast för EU att jobba globalt, att få med de stora länderna USA, Kina och Indien på utsläppsminskningar. Han kunde tänka sig ett globalt system för handel med utsläppsrätter. Han gillade inte heller att Sverige fått ta så stor del av de utsläppsminskningar som EU gemensamt ska åstadkomma inom

ramen för Parisavtalet. Därför ville han inte skärpa EU:s mål ytterligare. Gita Nabavi replikerade att Kinas ökande utsläpp till stor del beror på vår stora konsumtion av varor som produceras där. Hon ville rikta kritiken mot vår egen överkonsumtion snarare än mot Kina.

Ekonomi, Infrastruktur och transporter

Det låg på Per Holmgren MP, Liza-Maria Norlin KD, och Gustav Hemming C, att diskutera områdena ekonomi, infrastruktur och transporter. De fick inledningsvis kommentera Klimatrikisdagens förslag att minst hälften av EU:s nästa budget för perioden fram till 2027 ska vara klimatrelaterad. Gustav Hemming höll med om att det är bättre ju större andel av budgeten som är klimatrelaterad, men att de 25 procent som nu föreslås måste försvaras mot länder och partier som vill bromsa. Ett enskilt land kan genom veto fälla en överenskommelse om budgeten.

Liza-Maria Norlin från KD menade att alla beslut i EU behöver genomsyras av klimatfrågan och att det är rimligt att upp till hälften av budgeten går till klimatrelaterade satsningar inom jordbruket och energisektorn t ex. Pär Holmgren MP ansåg att minst hälften av budgeten behöver gå till klimatsatsningar, där det inom t ex jordbrukssektorn bör öronmärkas pengar för omställning, ekjordbruk, och kolbindande odlingsmetoder.

Gustav Hemming höll med om att det behövs mer miljöstöd och mindre arealstöd (där jordbrukarna får bidrag efter hur stora arealer de har), Men han betonade att vetorätten för enskilda länder kan behöva tas bort inom klimatpolitiken för att EU ska kunna driva på för en snabbare omställning.

Liza-Maria Norlin var mera tveksam till mer beslutsrätt för EU, hon menade att t ex skogspolitiken behöver vara nationell för att Sverige ska klara omställningen, men att det är bra att utsläppshandeln och EU:s fördelning av unionens åtagande i Parisavtalet ska ligga på EU-nivå. För Pär Holmgren handlade det om att EU ska sätta ramar, som t ex utsläppsbudget medan beslut om åtgärder ska tas lokalt där de kan göra det.

På frågan om EU ska prioritera tillväxt eller social och ekologisk hållbarhet menade Pär Holmgren att omställningen kommer att skapa tillväxt inom vissa områden, men att vi behöver klara ut vad som är verklig tillväxt, och inte som idag räkna sådant som förstör miljö och klimat som något ekonomiskt gott.

Gustav Hemming menade att det är ett missförstånd att ställa tillväxt mot miljö. Enda problemet för honom är att vi inte haft ett pris på utsläppen som visar deras verkliga kostnader. Han ville se en socialliberal marknadsekonomi som grunden men att marknadsekonomin har missat att räkna in de värden som ligger i vår miljö. Liza-Maria Norlin hänvisade till FN:s mål för hållbar utveckling och att social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet hänger ihop.

Transportsektorn står för 25 procent av utsläppen i EU. Gustav Hemming (C) ville komma åt de utsläppen genom att inkludera transportsektorn i utsläppshandeln, och att

EU:s nya miljöstandarder för fordon behöver skärpas så att de kommer upp i minst 50 procents utsläppsminskning. Han ville också se en europeisk klimatfärdplan för flyget som kombinerar forskning, utsläppshandel och nya internationella avtal.

Liza-Maria Norlin höll med om att EU inte har tillräckliga krav idag, att elektrifiering och vätgas behövs i stor skala för tunga vägfordon, och att vi måste räkna med att teknikskiftet kommer att kosta en del till en början. Hon stöttade också förslaget att EU måste förhandla bort bromsarna för en internationell utsläppshandel för flyget. Hon sa också att vi behöver flyga mindre och satsa mer på tåg.

Pär Holmgren (MP) ville ha in flyget i EUs handelssystem för utsläppsrätter helt och hållet, och inte att de ska regleras av separata avtal. Han förordade enormt stora satsningar på tåg i hela Europa, med bland annat en tågunion med gemensamma bokningsystem, nattåg, och gemensam teknik där EU tar merkostnaden för alla investeringar och hyr ut tågen till operatörerna. Elektrifieringen av vägnät och fordon var också mycket viktigt.

Gustav Hemming ville särskilt lyfta fram den satsning på ett snabbtåg mellan Oslo och Stockholm som föreslagits och som kan bli ett bra pilotprojekt.

Industri och energisektor samt jord- och skogbruk

Malin Björk (V), Karin Karlsbro (L), och Christofer Fjellner (M) var de som fick ansvaret att diskutera sektorerna industri, energi, jordbruk och skogsbruk. Karin Karlsbro sa kort och gott att en koldioxidskatt kommer att bli ett viktigt styrmedel för denna sektor, och att det är viktigt att EU rensar bort alla fossila subventioner. Hon ville också se en övergång till en mer cirkulär ekonomi.

För Christofer Fjellner var den stora utmaningen att få med alla andra länder på att göra mer för att få ner utsläppen. EU:s viktigaste roll är att inspirera andra genom att visa på tillväxtinriktade sätt att skapa välbefinnande utan utsläpp. Han lyfte fram SSAB:s projekt med att göra stål med hjälp av vätgas istället för med kol som ett exempel. Om EU visar att sådant går att göras konkurrenskraftigt

Malin Björk menade att grundproblemet är att EU från början är helt inriktat på att ge företagen frihet att tjäna så mycket som möjligt till sina aktieägare, vilket gör att miljö och klimat alltid hamnar i andra hand. Därför har EU-kritiska partier som V en viktig funktion. Istället för att gynna all konkurrens behöver EU inriktas på att stödja de företag som skapar alternativ för omställning, inte vara rädd för att sätta stopp för fossila investeringar, och låta aktievinsterna stå tillbaka för investeringar i omställning. EU bör enligt henne bara gå in i handelsavtal som inkluderar kraven i Parisavtalet.

Karin Karlsbro (L) menade att fler företag behöver tjäna pengar på att vara innovativa och hållbara, och att politikerna ska sätta spelregler för detta. Hon ansåg också att andra partier inte håller med henne om att vi behöver en mer gemensam Klimatpolitik och klimatskatt i EU.

När diskussionen kom in på jordbruk och skogsbruk sa Christofer Fjellner (M) att skogsfrågorna ofta debatteras i EU-parlamentet. Han menade att ett aktivt skogsbruk är det bästa för klimatet då det skapar mycket ny växande skog, att vi ska ta ut träprodukter men inte minska den totala mängden skog.

Malin Björk (V) ansåg å sin sida att det nu är mycket viktigt att vi sätter ner foten ifråga om den hotade biologiska mångfalden, att mer skog måste skyddas och att mängden kalhyggen måste minska kraftigt. Hon ville ha nationell skogspolitik för då kan Sverige gå före, då det råder stor oenighet i skogspolitiken i EU och att länderna och partierna har väldigt olika ambitionsnivåer.

Karin Karlsbro (L) ville också skydda skog, och skapa en bra balans mellan produktion och biologiskt mångfald. Samtidigt som hon såg många olika värden i skogen ville hon se en mer intensiv biobränsleproduktion.

EU har antagit kraftfulla direktiv om skydd av vatten, vilket ska vara fullt genomförda till 2027 men där ländernas, även Sveriges, uppfyllande av direktivet ligger efter. Malin Björk ville att det behöver bli skärpning här och att det inte ska ges så många undantag. Christofer Fjellner såg ett problem med att det finns målkonflikter mellan fullt nyttjande av vattenkraften och vattendirektivet, och likaså mellan biomassa och skogsbevarande. Karin Karlsbro vill att Vattendirektivet ska följas helt och fullt.

Ungdomsperspektivet

Mot bakgrund av de omfattande manifestationer och protester som ungdomarna idag genomför i klimatfrågan så fick partierna redogöra för hur de vill svara upp mot de ungas krav.

Jytte Guteland (S) utlovade en fortsatt och regelbunden dialog med de ungas rörelser, men också att försöka vara en röst för de unga i parlamentet. Liza-Maria Norlin (KD)ansåg att det är jätteviktigt att ge unga hopp inför framtiden. För hennes del handlade det om att stå upp för de grundläggande värden som EU en gång grundades på och att ha en aktiv dialog med de unga.

Gustav Hemming (C) berättade att han redan som 16-åring i slutet av 1980-talet skrev en motion om klimatfrågan. Han menade att Greta Thunberg har helt rätt i att klimatet måste prioriteras. Malin Björk (V) lyfte fram att det finns ett stort hot i den framväxande högerpopulismen som riktar sig mot mänskliga rättigheter men påminde också att högerpopulisterna också är klimatförnekare. Hon ansåg att inget kommer att hända i klimatpolitiken utan fortsatt tryck från ungdomsrörelsen men att det då också var viktigt att mota tillbaka högerpopulismen i EU-valet.

Christofer Fjellner (M) gillade inte att det skapas en bild av konflikt mellan unga och vuxna, utan att det viktiga är att skapa en politik som inspirerar resten av världen. Ett Europa i ekonomisk kris är inte något som inspirerar och att EU därför behöver få igång tillväxten.

Pär Holmgren (MP) berättade att han föreläst om klimatfrågan i 25 år, och mötte först en ung 90-talsgeneration som visade stor vilja att göra något åt klimatfrågan. Den 00-generation han möter idag präglas av klimatångest, och att det är vuxengenerationens fel. Han ville se en politik som gör de unga trygga med att politikerna gör det som vetenskapen säger.

Gita Nabavi (Fi) ville att vuxenvärlden ska stå tillsammans med de unga men ge dem plats att tala eftersom de är utmärkta att föra sin egen talan. Hon ville att deras perspektiv läggs in i hela det politiska registret, från vegonorm i skolan till omställd jordbrukspolitik i EU. Martin Kinnunen (SD) tyckte att det är jätteroligt att de unga engagerar sig men att panik inte löser något. Karin Karlsbro (L) påminde om att de unga som får rösta nu är födda in i EU, de känner inte till en politik utan EU, och att de har lättare att se EU som en möjlighet att bli världens viktigaste miljöorganisation om EU driver på genom t ex gemensam koldioxidskatt.

I en efterföljande omgång fick partierna försöka svara på frågor med ja eller nej. Det blev spretigt men en fråga förenade dem. De ville alla se ett gemensamt bokningssystem för tåg i EU, och de belönades med applåder från publiken.

Forskarkommentarer

Två forskare; Kimberly Nicholas från Lunds universitet och Staffan Laestadius - professor emeritus från KTH, var inbjudna för att lyssna till och ge några slutkommentarer till debatten.

Kimberly Nicholas tyckte det var bra att konsumtionsfrågor och jämlikhetsperspektivet lyftes fram av några debattörer. Forskarna menade att koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter inte kommer att lösa hela problemet därför att omställningen måste genomföras så snabbt och påverka hela samhället. Staffan Laestadius betonade att hastigheten i omställningen är avgörande, att utsläppen måste minska i en takt som mänskligheten aldrig åstadkommit tidigare.

Därför såg han också problemet med att sätta ökad tillväxt som villkor för att åstadkomma omställning. Han ville vända på perspektivet och bad politikerna se omställningen som nödvändig att genomföra med kraftfulla investeringar i teknologi som kan byggas snabbt och sedan blir det den tillväxt det blir. Kimberly Nicholas framhöll att det i själva verket är klimatförändringarna som kommer att bli det stora hotet mot ekonomisk utveckling.

Forskarna varnade för att sätta tilltro till att elflyg och biobränslen till flyget löser problemen. Utsläppen måste ner mycket snabbare än vad elflyget kan utvecklas. Skogens biomassa räcker inte heller till för att flyga och transportera oss på det sätt vi gör idag, än mindre med prognoserna om ökat flyg i framtiden. Därför ville de se mer satsning på tåg och minskade transportbehov.

Staffan Laestadius undrade också när det är dags att börja känna panik om inte idag.